

MATEUSZ GYURKOVICH*

MORE LONDON – NOWE CENTRUM ADMINISTRACYJNE MIASTA

MORE LONDON – THE NEW ADMINISTRATIVE CENTRE OF THE CITY

Streszczenie

W artykule przedstawiono nowy zespół administracyjno-biznesowy zrealizowany w ostatnich latach w Londynie – More London. Zajmuje on kluczowe miejsce pośród rewitalizowanych obszarów południowego brzegu Tamizy w dzielnicy Southwark. Projektantom udało się stworzyć system atrakcyjnych formalnie i funkcjonalnie przestrzeni publicznych, który towarzyszy ważnym dla miasta obiektom administracyjno-biurowym. Dzięki wielu, wymienionym w artykule, czynnikom stały się one atrakcyjne zarówno dla mieszkańców miasta, jak i turystów. Można stwierdzić, że w policentrycznej metropolii, jaką jest Londyn, jednym z wielu „serc miasta” stał się kompleks More London.

Słowa kluczowe: przestrzeń publiczna, rewitalizacja, kompozycja urbanistyczna, centrum administracyjne

Abstract

The paper presents new administrative and business complex, which has been lately completed in London – More London. The complex can be treated as one of the key stones of the revitalization of Southwark district, along Thames river. The authors of the project have managed to create the system of public spaces – attractive formally and functionally, which completes the complex of important civic and office buildings. They have become attractive to the citizens and tourists, thanks to many elements, mentioned in the paper. One can say, that More London has been transformed into one of "the hearts of the city" in the polycentric metropolis of London.

Keywords: public space, revitalization, urban composition, administrative center

---

* Dr inż. arch. Mateusz Gyurkovich, Instytut Projektowania Urbanistycznego, Wydział Architektury, Politechnika Krakowska.

Współcześnie – w dobie globalizacji – niektóre miasta stały się wielomilionowymi, kosmopolitycznymi metropoliami o światowym znaczeniu. Ich rola jako centrów o znaczeniu „jedynie” ogólnokrajowym bądź lokalnym zepchnięta została na dalszy plan. Jako struktury urbanistyczne wykształciły one najczęściej układy policentryczne, w których niezwykle trudno jest wskazać dominujące centrum. Co za tym idzie, posiadają wiele miejsc, które można uznać za „serce miasta”, rozumiane jako najchętniej odwiedzane przez różne grupy użytkowników miejskie przestrzenie publiczne, współtworzone przez istotne funkcjonalnie i formalnie zespoły budynków.

Metropolią taką jest bez wątpienia Londyn, uznawany za jedną z najważniejszych światowych stolic polityki, biznesu i kultury. Także w dziedzinie architektury miasto przoduje pod względem najważniejszych i najbardziej spektakularnych realizacji. Swoje biura ma tam wiele spośród najjaśniejszych gwiazd światowej architektury (*Star Architects*), a także największe firmy inżynierskie i deweloperskie. W tym pędzie do sukcesu niemalże zapomina się, że zadeptywany przez miliony biznesmenów i turystów, odwiedzany przez prezydentów i królów oraz mniejsze i większe gwiazdy show-biznesu Londyn to przede wszystkim także zwyczajne miasto. I – pomimo swojego znaczenia i rozmiarów – podobnie jak inne miasta zmagają się z codziennymi problemami swoich mieszkańców.

Władze miasta zdecydowały się zmienić ten stan rzeczy, powołując do życia nowe centrum administracyjno-biznesowe, zlokalizowane na ponad pięciu hektarach niezagospodarowanych i zdegradowanych obszarów południowego brzegu Tamizy, dokładnie naprzeciw historycznej dzielnicy City of London (jednego z centrów światowej finansjery). Rozpięty pomiędzy mostami London Bridge i Tower Bridge, naprzeciw odwiedzanej przez miliony turystów historycznej twierdzy Tower of London obszar inwestycji ograniczony jest od północy rzeką, a od południa Tooley Street. Przedsięwzięcie nazwano More London, aby podkreślić znaczenie miasta i przywrócenia miejskich, londyńskich funkcji w tym zdegradowanym fragmencie tkanki urbanistycznej. Inwestycja wpisuje się w trwający od lat 80. ubiegłego wieku program rewitalizacji dawnych doków i zdegradowanych terenów nadrzecznych¹. Jednocześnie warto zauważyć, że próba przeniesienia londyńskiego centrum biznesowego na wschód w rejon Canary Wharf nie powiodła się, o czym, poza realizacją omawianego zespołu urbanistycznego, świadczy także niespotykany od wielu lat ruch budowlany w historycznej części City².

Opracowany przez biuro Foster & Partners (jednego ze wspomnianych *Star Architects*) w latach 1998–2003³ projekt zagospodarowania terenu zakłada stworzenie całkowicie nowej dzielnicy miasta, oferującej szeroki wachlarz funkcji – powierzchnie biurowe, czterogwiazdkowy hotel (Hilton), supermarket, centrum odnowy biologicznej, sklepy, kawiarnie, restauracje, powierzchnię ekspozycyjną oraz nową siedzibę Unicorn Childrens Theatre. Głównym budynkiem kompleksu, od którego rozpoczęto realizację, jest, oczywiście, oddany do użytku w lipcu 2003 r. nowy ratusz Miasta Londynu⁴.

Jesienią 2007 r. niemal wszystkie budynki zespołu były już zrealizowane. Docelowo w całym kompleksie More London może pracować ponad 15 tys. osób. Poza władzami miasta duża część powierzchni biurowej zajmowana jest przez firmy komercyjne, nie tylko o lokalnym, ale także o ogólnoświatowym znaczeniu⁵. Zespół jest bardzo dobrze skomunikowany poprzez sieć metra, szybkiej podmiejskiej kolei oraz autobusy. Pozwoliło to projektantom i użytkownikom na minimalizację szkodliwego i mało efektywnego prywatnego transportu samochodowego i oparcie się na systemie transportu publicznego.

Ponad połowę powierzchni działki zajmuje system przestrzeni publicznych o zróżnicowanym charakterze. Wzdłuż nabrzeża Tamizy poprowadzono szeroką promenadę, otwierającą się na kolejne wnętrza wyznaczone przez obiekty kubaturowe kompleksu. *Stricte* współczesny, minimalistyczny w charakterze rysunek posadzki w postaci wąskich pasków szarego granitu ustawionych pod kątem do linii brzegowej Tamizy zastosowano we wszystkich utwardzonych przestrzeniach publicznych zespołu. Dzięki temu prostemu zabiegowi autorzy projektu uniknęli sytuacji, w której płaski rysunek dominowałby nad rozwiązaniami przestrzennymi⁶.

Pomiędzy Tower Bridge a ratuszem promenadzie towarzyszą przede wszystkim tereny zielone Pommers Fields Park. Dominują tam charakterystyczne dla angielskiej sztuki krajobrazowej trawniki z rzadko rozmieszczonymi drzewami. W tym przypadku trawniki są usytuowane tarasowo, a ich krawędzie zaprojektowane zostały jako kamienne ławki, z których roztacza się wspaniały widok na rzekę, most i dzielnicę City. W obrębie parku ustawiono dwa drewniane pawilony informacyjno-kawiarniane, które swoją dekonstrukcyjną w charakterze architekturą kontrastują ze spokojnymi płaszczyznami zieleni, kamienia i szkła, które tworzą podłogę i ściany tych wnętrz miejskich.

Poruszając się wzdłuż rzeki w kierunku zachodnim, za parkiem i ratuszem, przechodząc natrafia na największy utwardzony plac zespołu – More London Riverside⁷. Wnętrze placu współtworzy kilka części, zróżnicowanych funkcjonalnie i formalnie, rozmieszczonych na kilku poziomach wraz z łączącymi je rampami. Dominującą przestrzenią jest The Scoop, owalny amfiteatr, opadający w kierunku jednego z wejść do budynku ratusza. Forma amfiteatru jest jakby lustrzanym odbiciem rampy prowadzącej na wspomniany taras widokowy na dachu budynku. Zgodnie z założeniem stał się on tętniącą życiem przestrzenią, popularnym miejscem organizowania imprez i przedstawień na wolnym powietrzu. Sąsiadujące z amfiteatrem, umieszczone wyżej części placu wzbogacono o współczesne rzeźby, a także elementy zieleni i wody. Otaczające wnętrze budynki biurowe ze stali i szkła zaprojektowane przez biuro Fostera stanowią eleganckie, ale neutralne tło dla dominującej w tej przestrzeni charakterystycznej bryły ratusza i podporządkowanej mu kompozycyjnie przestrzeni placu.

Wąski kanał wodny, głębokości zaledwie kilkunastu centymetrów, rozpoczynający się w południowo-zachodnim narożniku placu wprowadza w wąski, opadający łagodnie w kierunku Tooley Street pieszy pasaż. Prowadzi do odmiennej w charakterze przestrzeni drugiego z zaprojektowanych tutaj miejskich placów – More London Place. Od trzech stron otoczony jest on przez nowo wzniesione obiekty biurowe i hotel, należące do omawianego zespołu, z czwartej jest otwarty w kierunku ulicy. Pośród posadzonych tutaj platanów i klonów rozmieszczono równoległe do kierunku kanału wodnego fontanny w formie kamiennych prostopadłościanów przypominających sarkofagi, po których wolno ścieka woda. Niewielkie obiekty kubaturowe, o funkcjach związanych z gastronomią, a także wejściami do podziemnych parkingów i towarzyszące im kawiarniane ogródki oraz rzeźby, dopełniają całości kompozycji⁸. W przeciwieństwie do bardziej oficjalnego wnętrza More London Riverside wprowadzono tutaj kolor – przede wszystkim w usługowe partery biurowców, ale także w elewacje hotelu Hilton.

Jak wspomniano wcześniej, zespół More London zajmuje kluczowe miejsce pośród rewitalizowanych obszarów południowego brzegu Tamizy (dzielnicy Southwark) w obrębie śródmieścia Londynu. Znajduje się na uczęszczanej pieszej trasie turystycznej i kulturalnej łączącej Parlament, Tate Modern i Teatr Globe na zachodzie z Tower of London, Tower Bridge i Design Museum na wschodzie. Bezpośrednio przy nadzecznej promenadzie na wysokości omawianych wcześniej budynków zakotwiczony jest statek-muzeum HMS Belfast. Projektantom udało się stworzyć system atrakcyjnych formalnie i funkcjonalnie przestrzeni publicznych, który towarzyszy ważnym dla miasta obiektom administracyjno-biurowym. Dzięki wielu, wymienionym w artykule, czynnikom stały się one atrakcyjne zarówno dla pracujących tu ludzi, jak również dla pozostałych mieszkańców miasta i turystów. Można stwierdzić, że w policentrycznej metropolii, jaką jest Londyn, jednym z wielu „serc miasta” stał się kompleks More London.

Przypisy

- ¹ Por. np.: D. Ghirardo, *Architektura po modernizmie*, Wyd. VIA, Wrocław–Toruń 1999.
- ² Poza realizacjami takich biurowców, jak Lloyd's i Swiss Re, należy też zwrócić uwagę na nowo projektowane wysokościowce, które są w trakcie realizacji oraz zespoły budynków biurowych np.: w rejonie Bishopsgate – por. J. Gyurkovich, E. Węclawowicz-Gyurkovich, *Współczesne miejskie bramy i wieże*, Kwartalnik Architektury i Urbanistyki 2/2008, Polska Akademia Nauk, Komisja Architektury i Urbanistyki, Warszawa 2008.
- ³ MORE LONDON Masterplan; Autorzy projektu: Foster & Partners, kooperacja: KSS Architects Limited; Klient: More London Development Ltd, Konsultanci: Arup, Davis Langdon & Everest, Roger Preston & Partners, Townshend Landscape Architects, Equation Lighting, Arup Economics, DEGW, Feilden & Mawson, Gordon Ingram Associates, Montagu Evans, Space Syntax Ltd, SRU (Strategic Regeneration Unit), Stephen Humphrey, URBED; zob.: www.fosterandpartners.com.
- ⁴ London City Hall, autorzy: Foster & Partners; por. np.: K. Markiewicz-Baumann, *Brzuch Lorda Foster*, *Architektura & Biznes* 1/2003 oraz www.fosterandpartners.com Podobnie jak we wcześniejszym projekcie kopuły nad Reichstagiem w Berlinie, tak i tutaj Norman Foster zdecydował się na ideę „przejrzystości” władzy. Szklana bryła budynku utrzymana w estetyce high-tech kryje wewnątrz, podobnie jak w Berlinie, spiralną rampę prowadzącą na publiczny taras widokowy, usytuowany na dziesiątej kondygnacji. Z tarasu podziwiać można nie tylko panoramę miasta, ale również obrady rady miejskiej. Również technologicznie budynek jest energooszczędny i niemal samowystarczalny, co ma obrazować zaangażowanie władz Londynu w problematykę zrównoważonego rozwoju.
- ⁵ Ernst & Young ma tutaj swoją światową centralę – zob. www.fosterandpartners.com.
- ⁶ W zrealizowanym kilka lat wcześniej Pater Noster Square (arch. William Whitfield 1996–2003) w pobliżu katedry św. Pawła agresywny rysunek posadzki, nawiązujący do układów historycznych, jest z kolei głównym elementem kształtującym przestrzeń placu miejskiego, zob.: www.paternosterlondon.co.uk.
- ⁷ Por. mapa w części ilustracyjnej, za: www.fosterandpartners.com.
- ⁸ W publicznych przestrzeniach zespołu More London znajdują się rzeźby i instalacje współczesnych artystów, takich jak: Stephan Balkenhol, Fiona Banner i David Batchelor, zob.: www.morelondon.com.

Nowadays – in the era of globalization – some cities have become multimillion, cosmopolitan metropolises of world significance. Their role as centres of national or local significance "only" has receded into the background. As urban structures, they have developed mostly polycentric layouts where it is extremely difficult to indicate a dominating centre. As a result, they have a lot of places which may be considered "the heart of the city" understood as urban public spaces frequented by various groups of users and consisting of some functionally and formally significant complexes of buildings.

London – regarded as one of the most important world capitals of politics, business and culture – is undoubtedly such a metropolis. The city leads the way at the most important and most spectacular implementations in the field of architecture, too. Some of the brightest stars of world architecture (Star Architects) as well as the biggest engineering companies and developers have their offices there. In this struggle for success, it is quite easy to forget that London, trodden by millions of businessmen and tourists, visited by presidents and kings, pop stars and starlets, is an ordinary city first of all. And – despite its meaning and size – it faces its residents' everyday problems just like all the other cities.

The municipal authorities decided to change the state of affairs and construct a new centre of administration and business located on more than five hectares of undeveloped and degraded areas of the southern bank of the Thames, just opposite the historic City of London (one of the centres of world high finance). Spread between London Bridge and Tower Bridge opposite the historic Tower of London frequented by millions of tourists, the area of the investment is limited by the river from the north and by Tooley Street from the south. The enterprise was named More London in order to emphasize the meaning

of the city and revive its municipal functions in this degraded fragment of the urban tissue. The investment is adjusted to a programme of revitalizing former docks and degraded riverside areas lasting since the 1980s¹. At the same time, it is worth noticing that an attempt to move the London centre of business eastwards to the area of Canary Wharf was unsuccessful which – besides the implementation of the discussed urban complex – is proven by building activeness unseen in the historic part of the City for years².

The design of developing the area, prepared by Foster & Partners (one of the abovementioned Star Architects) in 1998–2003³, assumes the creation a completely new district of the city, offering a wide range of functions – office areas, a four-star hotel (the Hilton), a supermarket, a biological regeneration centre, some shops, cafes, restaurants, an exhibition space and a new seat of the Unicorn Children's Theatre. Of course, the main building of the complex, which began the implementation, is the new City Hall of London⁴ completed in July 2003.

By the autumn of 2007, nearly all the buildings of the complex had already been implemented. As a target, more than 15 000 people can work in the whole complex of More London. Besides the municipal authorities, a large part of the office area is occupied by some commercial companies of not just local but also world significance⁵. The complex has very good transport owing to the network of the tube, a fast underground railway and buses. It enabled the designers and users to minimize harmful and quite ineffective private car transport and base on the system of public transport.

More than a half of the area of the plot is occupied by a system of public spaces of diverse character. Along the Thames waterfront, there is a broad promenade opening to a series of interiors demarked by the cubature objects of the complex. The contemporary, minimalist outline of the floor in the shape of narrow strips of grey granite, set at an angle against the Thames shoreline, was used in all the hardened public spaces of the complex. Owing to such a simple process, the authors of the design avoided a situation where a flat outline would dominate over spatial layouts⁶.

Between Tower Bridge and the City Hall, the promenade has the green grounds of Pommers Fields Park. It is dominated by lawns with sparse trees characteristic of the English art of landscaping. In this case, the lawns are situated in terraces; their edges were designed as stone benches with a lovely view of the river, the bridge and the City. The park has two wooden pavilions with visitor centres and cafes whose deconstructive architecture contrasts with the quiet planes of green, stone and glass which make the floor and walls of these urban interiors.

Moving along the river westwards past the park and the City Hall, one meets the largest hardened square of the complex – More London Riverside⁷. The interior of the square is made up by several functionally and formally diverse parts on several levels together with some joining ramps. The dominating space is The Scoop, an oval amphitheatre subsiding towards one of the entrances to the City Hall. The form of the amphitheatre is like the mirror image of a ramp leading to the scenic terrace on the roof of the building. As anticipated, it has become a space teeming with life, the popular scene of open-air events and plays. The higher parts of the squares which neighbour on the amphitheatre were enriched with some contemporary sculptures as well as some elements of greenery and water. The office buildings of steel and glass which surround the interior, designed by Foster's agency, make an elegant but neutral background for the dominating characteristic City Hall and the space of the square which is compositionally subordinate to it.

A narrow water canal, just over ten centimetres deep, beginning in the south-western corner of the square, goes into a narrow pedestrian passageway gently subsiding towards Tooley Street. It leads to the different space of the other urban square – More London Place. From three sides it is surrounded by some newly-erased office buildings and a hotel belonging to the abovementioned team, from the fourth side it is opened towards a street. Among plane trees and maples, some fountains in the form of stone quadratic prisms resembling sarcophaguses with slowly trickling water have been placed parallel to the direction of the water canal. Some cubature objects related to gastronomy as well as the entrances to underground car

parks, some café gardens and sculptures complement the whole of the composition⁸. Unlike the more official interior of More London Riverside, colour was introduced here – most of all in the service ground floors of the office buildings but also in the facades of the Hilton Hotel.

As we mentioned above, the complex of More London takes a key position among the revitalized areas of the southern bank of the Thames (the district of Southwark) within the centre of London. It is situated on a popular pedestrian tourist and cultural route connecting the Houses of Parliament, the Tate Modern and the Globe Theatre in the west with the Tower of London, Tower Bridge and the Design Museum in the east. Directly at the riverside promenade, in the line of the presented buildings, the HMS Belfast museum is anchored. The designers managed to create a system of formally and functionally attractive public spaces which accompanies some important administrative and office buildings. Owing to various factors enumerated in the article, they have become attractive both for the people who work here and for the other city dwellers and tourists. We may state that the complex of More London has become one of the numerous "hearts of the city" in a polycentric metropolis – London.

Endnotes

¹ See: D. Ghirardo, *Architektura po modernizmie*, Wyd. VIA, Wrocław–Toruń 1999.

² Apart from the implementation of such office buildings as Lloyd's and Swiss Re, one should notice some newly-designed high-rises under construction and some complexes of office buildings, e.g. in the vicinity of Bishopsgate – see: J. Gyurkovich, E. Węclawowicz-Gyurkovich, *Współczesne miejskie bramy i wieże*, Kwartalnik Architektury i Urbanistyki 2/2008, Polska Akademia Nauk, Komisja Architektury i Urbanistyki, Warszawa 2008.

³ MORE LONDON Masterplan; Foster & Partners, co-operation: KSS Architects Limited; Client: More London Development Ltd, Consultants: Arup, Davis Langdon & Everest, Roger Preston & Partners, Townshend Landscape Architects, Equation Lighting, Arup Economics, DEGW, Feilden & Mawson, Gordon Ingram Associates, Montagu Evans, Space Syntax Ltd, SRU (Strategic Regeneration Unit), Stephen Humphrey, URBED; see: www.fosterandpartners.com.

⁴ London City Hall, authors: Foster & Partners; see: K. Markiewicz-Baumann, *Brzuch Lorda Fosterera*, Architektura & Biznes 1/2003 oraz www.fosterandpartners.com. Similarly to the earlier design of the dome over the Reichstag in Berlin, Norman Foster chose the idea of the „transparency” of power. Like in Berlin, the high-tech glass building conceals a spiral ramp leading to a public scenic terrace situated on the tenth storey. Visitors can admire the city panorama as well as the sessions of the city council.

⁵ Among others Worldwide Headquarters of Ernst & Young; see www.fosterandpartners.com.

⁶ Compare with the Pater Noster Square (arch. William Whitfield 1996–2003) near to St. Paul's Cathedral, where aggressive pattern of pseudo-historic pavement becomes the main feature which shapes the city-plaza, see: www.paternosterlondon.co.uk.

⁷ See the map, compare with: www.fosterandpartners.com.

⁸ Within the public spaces of More London one can find numerous pieces of art by contemporary artists like: Stephan Balkenhol, Fiona Banner i David Batchelor, compare with: www.morelondon.com.

Bibliografia – Bibliography

- [1] *Architecture 06. The Guide to RIBA Awards*, Merrell, London–New York 2006.
- [2] Aymonino A., Mosco V.P., *Contemporary Public Space – Un-volumetric Architecture*, Skira, Milano 2006.
- [3] Gaventa S., *New Public Spaces*, CABESPACE – Mitchell Beazley, London 2006.
- [4] Ghirardo D., *Architektura po modernizmie*, Wyd. VIA, Wrocław–Toruń 1999.
- [5] Gössel P., Leuthäuser G., *Architektura XX wieku*, Taschen/TMC Art, Köln 2006.

- [6] Gyurkovich J., Węclawowicz-Gyurkovich E., *Współczesne miejskie bramy i wieże*, Kwartalnik Architektury i Urbanistyki 2/2008, Polska Akademia Nauk, Komisja Architektury i Urbanistyki, Warszawa 2008.
- [7] Gyurkovich M., *Nowe elementy w krajobrazie śródmieść – tożsamość czy globalizacja?*, Materiały Międzynarodowej Konferencji Naukowej Wydziału Architektury Politechniki Śląskiej „Odnowa krajobrazu miejskiego. Tożsamość miejsca w dobie globalizacji. ULAR 2”, WA PŚ, Gliwice 2006.
- [8] Jodidio Ph., *Architecture Now!*, Taschen, Köln–London–Madrid–New York–Paris–Tokyo 2001.
- [9] Jodidio Ph., *Architecture in the UK*, Taschen, Köln–London–Los Angeles–Madrid–Paris–Tokyo 2006.
- [10] Markiewicz-Baumann K., *Brzuch Lorda Foster*, *Architektura & Biznes* 1/2003.
- [11] Marreiros S., Forster J. (eds.), *London – architecture & design*, teNeues, Kempen 2005.
- [12] Powell K., *New London Architecture*, Merrell, London–New York 2001.
- [13] Powell K., Strongman C., *New London Architecture 2*, Merrell, London–New York 2007.

II. 1. More London – zdjęcia autora; plan za www.fosterandpartners.com

III. 1. More London – photos: author; plan: www.fosterandpartners.com